

Χρειαζόμαστε μια ισχυρή και κυρίαρχη Ευρώπη

Λουκάς Τσούκαλης

Ομιλία στο Συνέδριο Ομάδων Φιλίας Ελλάδας Γαλλίας

Τρίτη 13 Απριλίου 2021

Φέτος, γιορτάζουμε στην Ελλάδα δύο μεγάλες επετείους. Γιορτάζουμε τα 200 χρόνια από την Ελληνική Επανάσταση που οδήγησε στη δημιουργία του πρώτου, ελεύθερου και κυρίαρχου ελληνικού κράτους με τη σύγχρονη έννοια του όρου. Γιορτάζουμε επίσης τα 40 χρόνια από την ένταξη της Ελλάδας στην τότε Ευρωπαϊκή Κοινότητα, δηλαδή την απόφαση της χώρας μας να μοιραστεί ένα σημαντικό κομμάτι της εθνικής κυριαρχίας με άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Είναι δύο σημαντικές επέτειοι, πολύ διαφορετικές μεταξύ τους, που σηματοδοτούν όμως την εξελικτική πορεία του ελληνικού κράτους και του λαού μας, δηλαδή τη μετάβαση από την εθνική κυριαρχία στην ευρωπαϊκή συγκυριαρχία που βασίζεται στη δημοκρατία καθώς και την ειρηνική και ισότιμη συνύπαρξη των ευρωπαϊκών λαών.

Αν προσθέσουμε μάλιστα και τα χρόνια της σύνδεσης με την τότε ΕΟΚ, έχουμε ήδη πολύ περισσότερα από 50 χρόνια ενεργού συμμετοχής της Ελλάδας στην οικοδόμηση της ενωμένης Ευρώπης. Η Ελλάδα είναι λοιπόν από τους παλιούς σε μια Ευρώπη των 27 που πιθανότατα θα αποκτήσει και νέα μέλη στο μέλλον. Αλλά, όπως όλοι γνωρίζουμε, η σχέση της Ελλάδας με το ευρωπαϊκό εγχείρημα (projet) δεν υπήρξε πάντα ανέφελη. Πέρασε από πολλές διακυμάνσεις και κρίσεις που έφεραν την Ελλάδα στο επίκεντρο δύσκολων ευρωπαϊκών αποφάσεων.

Αν χρειάζεται να συνοψίσω την ιστορία της Ελλάδας στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, θα έλεγα ότι χαρακτηρίζεται από τρία βασικά στοιχεία. Πρώτον, λίγες και σωστές στρατηγικές αποφάσεις που κρίθηκαν στο χρόνο. Δεύτερον, πολιτικές και διπλωματικές επιτυχίες που συχνά ξεπερνούν το ειδικό βάρος της χώρας. Και τρίτον, σημαντικό έλλειμμα στην υλοποίηση κοινών αποφάσεων και πολιτικών.

Τι σημαίνουν όλα αυτά, με λίγο περισσότερα λόγια; Η Ελλάδα έκανε σίγουρα τις σωστές επιλογές σε κρίσιμα ιστορικά σταυροδρόμια και συνέδεσε έτσι πολύ νωρίς την τύχη της με την υπό διαμόρφωση ενωμένη Ευρώπη. Για να είμαστε όμως πιο ακριβείς, αυτές οι σωστές επιλογές έγιναν από λίγους ανθρώπους και κυρίως από πολιτικούς ηγέτες που είχαν την ικανότητα να βλέπουν πιο μακριά από τους άλλους. Το όνομα του Κωνσταντίνου Καραμανλή έρχεται αυτόματα στο μυαλό ως ο πολιτικός ηγέτης που σχεδόν μόνος του έβαλε την Ελλάδα στην ευρωπαϊκή οικογένεια.

Ως μέλος, είχε επίσης η Ελλάδα σημαντικές επιτυχίες σε αυτήν την αέναη διαπραγματεύση που χαρακτηρίζει τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Θα αναφέρω μεταξύ άλλων τα Μεσογειακά προγράμματα, την ένταξη στο ευρώ και την ένταξη της Κύπρου, τα οποία δεν ήταν διόλου αυτονόητα και χρειάστηκαν μεγάλες προσπάθειες για να πετύχουν.

Δυστυχώς όμως, δεν ήταν μόνον αυτά. Η Ελλάδα έζησε και αρκετές κρίσεις, με απόγειο τη μεγάλη οικονομική κρίση της περασμένης δεκαετίας που οδήγησε σε μια ανεπανάληπτη μείωση εισοδημάτων σε καιρό ειρήνης, σε εκτόξευση της ανεργίας ενώ παράλληλα τέθηκε υπό αμφισβήτηση και η συμμετοχή της Ελλάδας στο κοινό νόμισμα.

Πώς μπορούμε λοιπόν να εξηγήσουμε αυτό το περίεργο μίγμα στρατηγικών αποφάσεων, πολιτικών επιτυχιών και διαδοχικών κρίσεων; Με τον κίνδυνο της υπεραπλούστευσης, η εξήγηση που προτείνω έχει να κάνει με τις μεγάλες αντιφάσεις που χαρακτηρίζουν τη νεότερη Ελλάδα, περισσότερο από πολλές άλλες χώρες.

Η Ελλάδα είναι μια χώρα με λίγους αλλά πολύ σημαντικούς πολιτικούς ηγέτες στη σύγχρονη ιστορία της που ξεπέρασαν τα εθνικά σύνορα και αξιοποίησαν με τον καλύτερο τρόπο τη γεωπολιτική σημασία της χώρας. Μια χώρα επίσης με κοσμοπολίτισσες Ελληνίδες και Έλληνες που διαθέτουν ισχυρή παρουσία στο διεθνή χώρο και λειτουργούν συχνά ως οι καλύτεροι πρεσβευτές της πατρίδας τους. Και σίγουρα μια χώρα με βαριά ιστορική κληρονομιά που άφησε ισχυρό αποτύπωμα στην ευρωπαϊκή αλλά και την παγκόσμια Ιστορία.

Ο συνδυασμός αυτών των τριών παραγόντων προσδίδει στην Ελλάδα ένα ειδικό βάρος που ξεπερνάει κατά πολύ το μέγεθος της χώρας, όταν βεβαίως λειτουργούν και συνδέονται σωστά μεταξύ τους. Δυστυχώς όμως ούτε οι σοφοί ηγέτες, ούτε οι σύγχρονοι Έλληνες Οδυσσείς, αλλά ούτε και η Ιστορία, αρκούν πάντα για να αντισταθμίσουν τις εσωτερικές αδυναμίες των οικονομικών δομών και των πολιτικών θεσμών της χώρας που καθιστούν μερικές φορές δύσκολη την εφαρμογή κοινών ευρωπαϊκών αποφάσεων και πολιτικών. Εξ ου και οι κρίσεις.

Ευτυχώς όμως, κάθε φορά που πλησιάσαμε στο χείλος του γκρεμού, όπως έγινε πρόσφατα το 2015, κάναμε όλοι μαζί βήματα πίσω, έστω και την τελευταία στιγμή. Γιατί, πολύ απλά, η μεγάλη πλειονότητα του πολιτικού κόσμου της χώρας και της ελληνική κοινωνίας γενικότερα έχει καταλάβει πλέον πολύ καλά ότι η Ελλάδα χρειάζεται μια ισχυρή και ενωμένη Ευρώπη της οποίας θα είναι η ίδια αναπόσπαστο μέλος. Και αυτή είναι τελικά μια επιλογή που καθορίζει όλες τις άλλες. Με άλλα λόγια, η σχέση της Ελλάδας με την Ευρώπη δεν είναι συναλλακτική, όπως πιθανόν ισχύει για μερικές άλλες χώρες-μέλη, αλλά υπαρξιακού χαρακτήρα. Αυτό είναι που κάνει τη μεγάλη διαφορά.

Στο ερώτημα αν έχουμε κοινά με τη Γαλλία ως εταίροι στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, η απάντηση νομίζω είναι μάλλον προφανής. Ναι, έχουμε πολλά κοινά – και αυτό έχει άλλωστε αποδειχτεί επανειλημμένα στην πορεία. Βεβαίως, εμείς εδώ στην Ελλάδα δεν ξεχνάμε τον καταλυτικό ρόλο της Γαλλίας σε κρίσιμες φάσεις της ευρωπαϊκής πορείας της δικής μας χώρας.

Πιο συγκεκριμένα, ο τότε πρόεδρος Giscard d'Estaing λειτούργησε κυριολεκτικά ως ανάδοχος της Ελλάδας στην ένταξή της στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα το 1981. Και μερικές δεκαετίες αργότερα, ο πρόεδρος Hollande ήταν εκείνος που έπαιξε καθοριστικό ρόλο για να αποφευχθεί τελικά η έξοδος της χώρας μας από το ευρώ, σε μια πολύ δύσκολη εποχή για την Ελλάδα όταν μας είχαν απομείνει λίγοι μόνον φίλοι.

Όπως όλοι γνωρίζουμε, η Γαλλία ήταν και παραμένει σε ρόλο πρωταγωνιστή στα ευρωπαϊκά πράγματα. Άλλωστε, παιδί της Γαλλίας είναι η υπό διαμόρφωση ενωμένη Ευρώπη και οι πιο πολλές σημαντικές πρωτοβουλίες που πάρθηκαν τις τελευταίες δεκαετίες είχαν και αυτές γαλλική προέλευση. Να θυμίσουμε το σχέδιο Schuman με το οποίο όλα ξεκίνησαν, τη γέννηση του ευρώ που άλλαξε τη μορφή της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, όπως και την πολύ πρόσφατη απόφαση για τη δημιουργία του Ταμείου Ανάκαμψης που και αυτό θέτει νέες βάσεις για μια πιο ισχυρή και ενωμένη Ευρώπη.

Αν μου επιτρέπεται, θα προσθέσω ότι και η Γαλλία κατάφερε στην πορεία να ξεπεράσει τις δικές της αντιφάσεις στην ευρωπαϊκή πολιτική. Το όραμα μιας ανεξάρτητης και κυρίαρχης Ευρώπης που υπερασπίζεται αποτελεσματικά τα συμφέροντά της σε έναν κόσμο που αλλάζει με μεγάλη ταχύτητα προϋποθέτει ισχυρούς κοινούς θεσμούς και όχι μια απλή διακυβερνητική συνεργασία.

Με άλλα λόγια, η ευρωπαϊκή κυριαρχία σε έναν κόσμο ολοένα και περισσότερο πολύ-πολικό απαιτεί μια προωθημένη συγκυριαρχία (*souveraineté partagée*) στο εσωτερικό της Ένωσης, με κοινές πολιτικές, κοινούς πόρους και αποφάσεις που δεν χρειάζονται συνήθως ομοφωνία. Να το πω διαφορετικά, δεν υπάρχει άμωμη σύλληψη στην Πολιτική. Υποθέτω το έχουμε και αυτό όλοι εμπεδώσει.

Η Γαλλία δείχνει ότι έχει πάρει πλέον τις αποφάσεις της για τη μελλοντική πορεία της Ευρώπης. Σε αυτόν τον δρόμο, θα έχει την Ελλάδα συνοδοιπόρο. Γιατί ευτυχώς και εμείς εδώ, στη δική μας γωνιά της γηραιάς ηπείρου, ξέρουμε πλέον ποια Ευρώπη θέλουμε. Και πιστεύω ότι θα συνεχίσουμε να την επιδιώκουμε με μεγαλύτερη συνέπεια από όσο στο παρελθόν.

Ελλάς-Γαλλία συμμαχία λοιπόν, για μια ισχυρή και κυρίαρχη Ευρώπη.